

Patenter på planter

Patenter tilbyder en beskyttelse af planter, der ikke er begrænset til en specifik sort. Med de seneste afgørelser fra den europæiske patentmyndighed er det slået fast, at planter, der er fremkommet ved krydsning og udvælgelse, også kan patentbeskyttes f.eks. karakteriseret ved deres kemiske egenskaber.

Af Henriette Ammitzbøll Damsgaard,
patentrådgiver, Budde Schou A/S

Rettigheder på planter og deres egenskaber kan sikres på flere måder, herunder gennem sortsbeskyttelse eller patent. Sortsbeskyttelse er begrænset til en specifik sort og kan opretholdes i 25-30 år og kan eventuelt suppleres med en varemærkeregistreret tillægsbetegnelse. For at en plante kan godkendes som en ny sort, skal den være selvstændig, hvorved forstås, at de ved en eller flere egenskaber eller kombination af egenskaber kan skelnes fra enhver anden sort, der er kendt på anmeldelsestidspunktet, og at planterne er tilstrækkeligt ensartede og stabile i deres særlige egenskaber (hovedkarakterer) under formering. Idet sortsbeskyttelsen netop er rettet mod sorter og for at undgå, at der udstedes flere typer af rettigheder, der overlapper hinanden, kan der ikke udstedes patent på en plantesort. Derimod kan der godt udstedes patent på planter, der ikke er begrænset til en eller flere bestemte sorter, men som omfatter en eller flere sorter. Bortset fra at en sort som sådan ikke kan patenteres, er betingelserne for, at en plante kan patenteres grundlæggende de samme som for alle andre opfindelser, dvs. den skal være ny, have opfindelseshøjde og kunne udnyttes industrielt.

Produkter af biologiske metoder kan beskyttes

Foruden sorter er biologiske metoder til fremstilling af planter også undtaget fra patentbeskyttelse, idet patenter på sådanne metoder ville forhindre planteforædlernes frie udvikling af nye sorter. Metoder til fremstilling af planter ved traditionel forædling, der er baseret på biologiske processer, kan ikke patenteres som sådan. Men metoder, der tillige indeholder et teknisk trin, der introducerer et træk i plantens genom eller modificerer genomet således, at dette træk ikke er resultatet af en almindelig krydsning, kan godt patentbeskyttes.

Courtesy of Syngenta.

Undtagelsen af biologiske metoder fra patentbeskyttelse har tidligere kunnet tolkes således, at det kun er planter, der er fremstillet ved genmodifikation, der kan beskyttes med patent. Nyere afgørelser fra den europæiske patentmyndighed (G2/07, G1/08, G 2/12 og G2/13) slår imidlertid fast, at planter eller dele heraf, der er fremstillet ved traditionel krydsning og udvælgelse, godt kan patentbeskyttes, idet beskyttelsen kun omfatter de planter, der fremstilles og ikke metoden til at fremstille dem.

For eksempel er der for nylig blevet opretholdt et patent (EP1211926) med følgende hovedkrav (som er det, der fastlægger patentets beskyttelsesomfang): *"En rosin-type tomat af arten Lycopersicon esculentum, som er naturligt dehydreret, hvori den naturlige dehydrering er defineret som en rynkning af tomatens skind, når tomaten forbliver på planten efter det normale høsttidspunkt, og hvori den naturlige dehydrering generelt ikke er ledsaget af mikrobiel nedbrydning"* (egen oversættelse). Dette patent omfatter tomater, der opfylder de betingelser, der fremgår af patentkravet, uanset om tomaten er fremstillet ved traditionel forædling eller ved genmodifikation. Som det også fremgår af dette eksempel på et patentkrav, er et patent som sådan således velegnet til at beskytte en opfindelse, der går ud over sorten og kan omfatte planter inden for samme art eller, i nogle tilfælde, inden for flere forskellige arter.

Et andet eksempel er et udstedt europæisk patent (DK/EP1597965), som angår broccoli, hvor planterne er karakteriseret ved deres udseende, når de dyrkes ved en bestemt densitet, men hvor kravet er begrænset til afkom fra en bestemt plante: *"Broccoliplante omfattende et fremstående hoved med en krone højere end bladtaket og med en vægt på mindst ca. 200 gram, når den plantes ved en densitet på 40.000 planter pr. hektar, kendetegnet ved at inden for mindst 25 centimeter af plantekronen produceres der ingen blade eller bladstilke med et overfladeareal større end ca. 30 kvadratcentimeter, hvor planten er afkom af frø fra en indavlet broccoliplante designet 970195, en prøve af sådanne frø er deponeret som NCJMb 41216"*.

Patentbeskyttelse af kemiske egenskaber

Det er også muligt at patentere planter, der defineres ud fra den metode, hvormed de er fremstillet, også selvom det er en biologisk metode. For eksempel er der på baggrund af de seneste afgørelser fra EPO blevet opretholdt et europæisk patent (EP1069819) på følgende kålplante, der foruden at være karakteriseret ved fremstillingsmetoden, også er kendetegnet ved plantens kemiske egenskaber: *"En spiselig Brassica-plante fremstillet ifølge en metode til fremstilling af Brassica oleracea med forhøjet indhold af 4-methylsulfinylbutyl glucosinolater, eller 3-methylsulfinylpropyl glucosinolater eller begge, som omfatter:*

Courtesy of Syngenta.

- a) krydsning af vilde *Brassica oleracea* arter udvalgt fra gruppen bestående af *Brassica villosa* og *Brassica drepanensis* med broccoli dobbelt-haploide krydsningslinjer;
- b) udvælgelse af hybrider med indhold af 4-methylsulfinylbutyl glucosinolater, eller 3-methylsulfinylpropyl glucosinolater, eller begge, som er højere end det, der oprindeligt findes i broccoli dobbelt-haploide krydsningslinjer;
- c) tilbagekrydsning og udvælgelse af planter med den genetiske kombination der koder for udtrykket af forhøjet indhold af 4-methylsulfinylbutyl glucosinolater, eller 3-methylsulfinylpropyl glucosinolater, eller begge; og
- d) udvælgelse af broccolilinjier med forhøjet indhold af 4-methylsulfinylpropyl glucosinolater, eller 3-methylsulfinylpropyl glucosinolater, eller begge, som medfører en stærk induktion af fase II enzymer; hvori molekulære markører anvendes i trin (b) og (c) til udvælgelse af hybrider med genetisk kombination kodende for udtryk for forhøjet indhold af 4-methylsulfinylpropyl glucosinolater, eller 3-methylsulfinylpropyl glucosinolater, eller begge, som giver anledning til en stærk induktion af fase II enzymer" (egen oversættelse).

Beskyttelsen angår selve "kålpanten" med de angivne kemiske egenskaber og den biologiske metode (krydsning af broccoli dobbelt-haploide linjer med vilde *Brassica* arter) er blot medtaget i kravet for give en fyldestgørende definition af planten. Beskyttelsen er ikke begrænset til planter, der er opnået ved krydsning af broccoli dobbelt-haploide linjer med vilde *Brassica*-arter, men omfatter alle kålplanter med de angivne egenskaber, uanset hvordan de er fremstillet.

Med et patent kan der således opnås en meget bredere beskyttelse end ved sortbeskyttelse, og patentbeskyttelse kan derfor være fordelagtig - også for planter, der fremstilles på traditionel vis, hvis de har nogle særlige træk, som for eksempel deres kemiske egenskaber, der kunne være interessante at beskytte i mere end én specifik sort. Herunder særlige træk eller behandlinger, der gør planter mere modstandsdygtige over for eksempelvis skadedyrsangreb eller de igangværende og forestående klimaforandringer.

Praksis er under fortsat udvikling

Der er stor fokus på patenter på planter især fra organisationer, der er bekymrede for, om patenter på planter vil begrænse landmændenes beføjelser og på sigt reducere og ensarte udvalget af afgrøder. Idet sagsbehandlingen af en del af de plante-relaterede europæiske patentansøgninger (125 stk. ifølge oplysninger fra EPO) har været sat i bero indtil afgørelserne (G2/07, G1/08, G 2/12 og G2/13) fra det europæiske patentkontors appelkammer forelå, skal EPO nu og i den nærmeste fremtid vurdere, om disse ansøgninger kan føre til patent. Da interesseorganisationer gerne nedlægger indsigelser mod patenter, der angår planter, må det forventes, at der i de kommende år vil komme yderligere praksis på dette område, der kan vejlede om, hvilke typer af patentkrav, der vil være mulige fremover. Dertil kommer den retspraksis, der vil blive udviklet, når patenterne forsøges håndhævet.

Selvom et patent er blevet godkendt af EPO, er det imidlertid ikke sikkert, at det kan håndhæves i praksis, idet der er mulighed for, at en national domstol efterfølgende kan erklære patentet ugyldigt. I denne forbindelse er det værd at bemærke, at Tyskland og Holland i deres nationale lovgivning i modstrid med de seneste afgørelser fra EPO har indført forbud mod patentering af planter, der er fremstillet ved biologiske processer. Det er derfor endnu usikkert, hvor stor værdien af sådanne patenter vil være i disse to lande. I modsætning til det nuværende europæiske patent, der skal håndhæves og eventuelt kan ugyldiggøres særskilt i hver enkelt af EPO's medlemsstater, vil der med muligheden for at opnå et europæisk enhedspatent (der forventes at blive en realitet i løbet af et par år) opstå en situation, hvor patenter på planter som udgangspunkt bør vurderes ens i de stater, der har tiltrådt aftalen om den europæiske patentdomstol. På trods af EPO's afgørelser, der åbner op for patenter som dem, der er eksemplificeret ovenfor, er styrken af disse patenter i praksis derfor ingenlunde klarlagt endnu.

E-mail:

Henriette Ammitzbøll Damsgaard: hd@buddeschou.dk

Pipetteservice

Akkrediteret kalibrering
Reparation • Vedligeholdelse

Gilson Center of Excellence • Certificerede teknikere • 20 års erfaring
• Alle førende fabrikater • Elektroniske certifikater • Serviceaftaler

Biolab A/S,
Sindalsvej 29, DK-8240 Risskov,
Tlf: 8621 2866 Fax: 8621 2301
E-mail: pipetteservice@biolab.dk
www.biolab.dk

Cal. Reg. Nr. 482